

УДК 37.017.4.:372.48

Ю. С. Митрофаненко

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВЧОЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито вплив краєзнавчої навчально-дослідницької діяльності на розвиток громадянської компетентності учнів.

Ключові слова: громадянськість, громадянська компетентність, проектна діяльність, регіональна історія, краєзнавча навчально-дослідницька діяльність.

Постановка проблеми. Залучення учнів до краєзнавчої навчально-дослідницької роботи є важливим етапом розвитку громадянської компетентності, оскільки дана діяльність спонукає не лише до вивчення, але й до процесу творення власної історії. У ході такої діяльності закладаються основи формування особистості, яка прагне бути корисною громаді. Адже однією з важливих ознак громадянськості є активна життєва позиція індивіда. Краєзнавча проектна робота базується на організації цілеспрямованої пошукової діяльності учнів з урахуванням їх особистої зацікавленості у цих знаннях, умінні працювати колективно, усвідомлюючи відповідальність за достовірність оприлюдненої інформації.

Результатом краєзнавчої діяльності може слугувати реалізація проекту в інтересах громади свого населеного пункту, під час її здійснення застосовуються різні елементи проектної технології.

Актуальність вибору подібної методики обумовлюється необхідністю залучення молоді до дослідницької діяльності, пов'язаної з вивченням регіональної історії. Особливо це стосується історії рідного села, яка залишається малодослідженою та малопривабливою для фахових істориків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія і практика впровадження проектного методу в процесі навчання найбільш ґрунтовно висвітлена в працях таких науковців та вчителів-практиків, як: А. Єлькінін [1], Л. Заміхора [2], Ю. Жиляєва [3], С. Карандаш [4], Р. Чалабієв [5].

Мета статті. На прикладі здійснення проектної діяльності краєзнавчого характеру регіонального рівня обґрунтувати доцільність упровадження методу проектів у навчальний процес освітнього закладу, розкрити позитивний вплив пошукової діяльності на формування громадянської компетентності учнів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні на школу як основний освітній центр сільської громади покладається завдання популяризації місцевої історії, яке, на думку організаторів проектів, сприятиме їх

розвитку почуття патріотизму та громадянськості. Це дозволить нівелювати комплекс меншовартості мешканців сільської місцевості, сприятиме успішній інтеграції в новий соціум. Крім того, в умовах вимушеності вибору універсального профілю через індивідуальні особливості більшості учнів школи, проектна діяльність надає можливість задовольнити інтелектуальні потреби обдарованих учнів. Під час навчально-дослідницької роботи формуються вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно конструювати свої знання, інтегрувати інформаційні компетентності з різних галузей науки; розвивається критичне мислення.

Вибір теми проекту обумовлений запитом місцевої громади: встановлення точної дати заснування села. Метою проекту «Розвиток патріотичних якостей засобами краєзнавчої діяльності» була ліквідація «білих плям» місцевої історії шляхом виправлення помилок, розширення джерельної бази, ознайомлення всіх зацікавлених з новими історичними фактами. Джерельну базу дослідження склали архівні документи, спогади, речові джерела. Більш детально ми намагалися висвітлити ті події, які мали важливе значення для історії села або були унікальними. Зазначений проект був довгостроковим і розраховувався на 5 років (2001-2006 рр.), однак у 2006 році було прийнято рішення продовжити його тривалість ще на 5 років (2006-2012 рр.) у зв'язку з інтересом до теми з боку органів місцевого самоврядування та запитів громадськості.

Серед поставлених завдань були: розробка герба населеного пункту, збір даних про геноцид (соціоцид) української нації у 1932 – 1933 рр., написання історії органів місцевого самоврядування, участь у районних краєзнавчих конференціях, всеукраїнських конкурсах. Учасниками проекту стали учні Первозваніської школи Кіровоградського району періоду 2001-2012 рр. Консультантом проекту була Л. Гайда – методист з краєзнавчої роботи Кіровоградського обласного інституту післядипломної освіти імені Василя Сухомлинського.

Рейтингом проекту можна вважати оцінку результатів діяльності його учасників. Зокрема, літературно-історичний нарис з історії Первозванівки «Яблуневі світанки над Інгулом» здобув перемогу на Всеукраїнському конкурсі «Ідея соборності у творчості Тараса Шевченка». Слід зазначити, що цей проект викликав зацікавленість у колег з інших регіонів. Так, у 2008 році було налагоджено співпрацю з Першозванівською школою Луганської області (директор Н. Гамбаль), що досліджує історію населених пунктів з ідентичними чи подібними назвами. У цьому ж році пошуково-дослідницька діяльність була визнана перспективним напрямком роботи та підтримана відділом освіти, а також іншими шкільними колективами району. У 2009 році відбулася перша краєзнавча науково-практична конференція «Кіровоградщина – перлина скіфського степу», у якій учні та вчителі шкіл району представили власні дослідження

з історії свого села. Конференція мала успіх, тому було прийнято рішення зробити її щорічною.

У 2010 році учасники проекту визначили новий напрям роботи – це створення документальних історичних фільмів з історії Кіровоградщини. Зокрема, з ініціативи Ю. Митрофаненка та О. Курлової було змонтовано фільм «Історія фортеці святої Єлисавети в українському контексті. П. Калнишевський». Фільм було презентовано перед відвідувачами «Українського клубу» та в ефірі обласного телебачення. У 2012 році зусиллями вчителів та учнів Первозванівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Кіровоградського району Кіровоградської області було створено фільм, присвячений історії виникнення та розвитку освіти на території села Первозванівка. У цьому ж році сільська рада виступила з ініціативою запровадження свята – День села.

У 2011 році вчителі історії навчальних закладів Кіровоградського району розробили програму для змістовного вивчення історії власного району, оскільки годин, відведених на вивчення історії рідного краю згідно з програмами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, було недостатньо. У травні 2012 року програму було схвалено Вченою радою Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського. У 2012 – 2013 н.р. за цією програмою розпочали вивчення історії рідного краю учні 8-9 класів Кіровоградського району.

Висновки. Отже, аналіз результатів проекту свідчить про перспективність цього напрямку для розвитку патріотизму, громадянської самосвідомості, пробудження інтересу до історії в учнів шляхом залучення їх до дослідницької роботи, виступів на конференціях, створення музеїв. Особливо цінним стимулом діяльності є те, що проектне навчання не порушує принципу невимушеності, навпаки – у міру виконання роботи зростає ступінь захопленості нею. Діти навчаються на власному досвіді, усвідомлюючи результат своєї праці.

Список використаної літератури

1. Єлькін А. Проектна технологія навчання, данина моді чи нагальна потреба [Електронний ресурс] / А. Єлькін. – Режим доступу: <http://pro.vo.uz/publ/13-1-0-90>.
2. Заміхора Л. Проектна технологія у навчально-виховному процесі [Електронний ресурс] / Л. Заміхора. – Режим доступу: <http://www.bershad.ua/news/sypilstvo/nampushyt/13466.html>.
3. Жиляєва Ю. Метод проектів та проектна технологія в контексті загальнопедагогічної підготовки вчителя [Електронний ресурс] / Ю. Жиляєва. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/3019/>.

4. Карандаш С. Проектна технологія: від теорії до практики [Електронний ресурс] / С. Карандаш. – Режим доступу: <http://www.osnova.com.ua/magazines/3/167/6727>.

5. Чалабієв Р. Проектна технологія та метод тренінгу [Електронний ресурс] / Р. Чалабієв. – Режим доступу: <http://www.pld.org.ua/index.php?go=Pages&in=view&id=1180>.

Юрій Митрофаненко. Развитие гражданской компетентности учеников способами краеведческой учебно-исследовательской деятельности.

В статье на примере проектной деятельности рассмотрено влияние краеведческой научно-исследовательской деятельности на развитие гражданской ответственности учеников.

Ключевые слова: гражданственность, гражданская компетентность, проектная деятельность, региональная история.

Yuri Mytrofanenko. Development of the civic competence of pupils is through the local history and teaching-science activities.

The influence of local history educational and research activities on the development of civic competence of pupils is revealed in terms of project activities in the article.

Key words: citizenship, civic competence, project activities, regional history.

УДК 821.161.2 – 2.09

І. О. Небеленчук

КОНЦЕПТ СОНЦЯ У ТВОРЧОСТІ ІВАНА ДРАЧА

У статті висвітлено концепт сонця у творчості Івана Драча, зосереджується увага на солярних мотивах. Зокрема, досліджується образ сонця у віршах і поемі «Ніж у сонці», розкривається символічне значення образу сонця, простежується цілісність понять «людина – серце – сонце».

Ключові слова: концепт, етюд, протуберанець, серце, душа, людина, світло, сонце.

Постановка проблеми. Помітною постаттю в українській літературі є Іван Драч – поет-шістдесятник, перекладач, кіносценарист, драматург, державний і громадський діяч, лауреат Шевченківської премії, Герой України. На думку Б. Олійника, Іван Драч завжди «заряджений на пошук», він постійно знаходиться на шляху, що обов'язково приведе до досягнення мети. Принциповий, гострий на слово, поет із самого початку літературної діяльності не вмів зберігати «правила хорошого тону» в двобойі зі злом,